

Horacio García, xeógrafo: “O estudo hidrolóxico de Greenfiber ten unha marcada intención de minimizar o potencial impacto da fábrica”

Por Redacción Cerna

Horacio García é profesor do Departamento de Xeografía da USC e investigador do Centro de Investigación Interuniversitario das Paisaxes Atlánticas Culturais (Cispac). Escribiu, canda a outras voces expertas, o informe do Consello da Cultura Galega (CCG) sobre o Proxecto Gama para a implantación dunha macrocelulosa en Palas de Rei. En concreto, é autor do capítulo no que se analizan os seus impactos hidrolóxicos. Detecta, por parte de Greenfiber (Altri e Greenalia), pouca rigorosidade e unha intención de esquivar o trámite ambiental. Nesta entrevista debulla as súas achegas ao informe.

Recreación virtual da macrocelulosa de Greenfiber en Palas de Rei · Greenfiber

Na túa parte do informe sinalas que hai información vital para analizar a viabilidade hidrolóxica do Proxecto Gama que se omite. Cales son as deficiencias máis flagrantes do estudo de Greenfiber?

O estudo de Greenfiber omite certos aspectos que son esenciais para poder facer unha valoración real do uso consuntivo solicitado pola empresa. Unha das maiores deficiencias é que emprega datos medios mensuais de caudal, en lugar de empregar os datos diarios. O emprego de datos medios suaviza os valores extremos, é dicir, aqueles momentos nos que o río leva moita ou pouca auga. E o problema está, precisamente, cando leva pouca auga, no período de estiaxe, que podemos situar entre os meses de xuño e setembro, ambos inclusive. Se trasladamos os cálculos feitos pola empresa a unha escala diaria e aplicamos o factor de dilución mínimo 15-20 veces superior ao caudal de descarga, atopámonos con que para a serie de caudais de 47 anos completos do río Ulla na masa de auga da vertedura, o 45,6 % dos

días non acadan o caudal mínimo necesario. Se aplicamos os cálculos unicamente sobre o ano máis seco da serie (2016-17), o 64,4 % dos días tampouco chegan ao caudal mínimo. O río, ao igual que a industria, “traballa” todos os días. Ademais de afectar á dilución, tamén afecta aos cálculos de amortecemento térmico (a auga devolverase a 27 oC) ou a dispoñibilidade real de auga no momento da captación.

Hai dous puntos críticos do Proxecto Gama: o volume de abastecemento e o impacto das verteduras. Como consegue Greenfiber superalos no seu estudo?

Lógrao aplicando un procedemento de cálculo nesgado. É a única forma de que os números dean. Por unha banda, como sinalaba anteriormente, o emprego sistemático de valores medios anuais oculta os parciais (mensuais), e os mensuais ocultan os diarios. Os datos medios suavizan valores extremos como a estiaxe, que pode representar entre o 20-35% dos días do ano. Así conséguese simplificar o efecto das dilucións das substancias que se verterán despois do proceso industrial e axustarse aos parámetros de cumprimento que marcan as directivas europeas. Acontece o mesmo coa temperatura da auga. Por exemplo, considerando datos diarios na situación máis crítica, a vertedura suporía, para 60 días do ano (verán), aumentar no 50-70 % o caudal natural do río.

Por outra banda, a confrontación porcentual de consumo que fai Greenfiber emprega o río como un estanque de auga (encoro), co cal se anulan todos os principios da súa dinámica hidroecolóxica e hidrosocial. Facéndoo deste xeito, pódese comprobar que practicamente calquera masa de auga encorada de Galicia é válida e obtéñense incluso valores porcentuais de detración máis favorables. Nesta mesma liña, os cálculos feitos son puntuais, non teñen en conta que a captación ou vertedura serán continuos e, suponse, con diferente intensidade.

No teu informe indicas, en base a todas estas análises, que o estudo de Greenfiber está moi orientado a “esquivar” o trámite ambiental. Ten sentido que sexan as propias promotoras quen se autoavalíen?

Efectivamente, no informe sinálase unha marcada intención de minimizar o potencial impacto da instalación da fábrica en canto á afección hidrolóxica. Se temos unha

lei que permite que o promotor dun proxecto sexa quen avalíe o impacto da súa propia obra, é esperable que os resultados sexan favorables aos intereses do promotor, co que recaerá sobre o órgano ambiental competente validar o procedemento. Porén, que un procedemento estea legalizado non significa que sexa transparente ou o axeitado. Significa, simplemente, que está así recollido pola lei como o correcto. Outra cuestión é por que se permite que sexa así ou a quen favorece esta forma de proceder.

A lei, na realidade, está invitando á “trampa”, e a única forma de poder afrontar esta anomalía é, baixo o meu punto de vista, someter a tensión os proxectos para detectar todas as posibles fallas. Pero aquí tamén hai un problema: a Administración (órgano ambiental competente) non dispón dos efectivos suficientes para dar resposta dun xeito robusto a todos os proxectos que chegan. Falta efectivos e diversidade de coñecemento.

Un procedemento máis axeitado penso que debería estar organizado en dúas etapas. Na primeira, o promotor envía á Administración o seu proxecto de obra e actividade, pero sen facer os estudos ambientais. Estes deberían elaborarse por dúas empresas / profesionais en concurso pechado no que o promotor non coñeza quen avalía. É dicir, o gasto de avaliación segue a correr a cargo da empresa, pero en lugar de decidir a empresa a que consultora paga para facer o estudo, é a Administración en concurso público cego quen outorga. Nunha segunda fase, os responsables técnicos da Administración, xunto con outras dúas novas empresas / profesionais especializados, supervisan o feito. Finalmente, emitírase un comunicado se tal e como está formulado o proxecto cumpre ou non. As empresas consultoras deberán, por suposto, propor medidas paliativas e alternativas. Incluso o propio promotor, unha vez feita a avaliación polas consultoras externas, pode alegar e propor solucións que axuden a súa implantación. Deste xeito, rómpese, ou polo menos dificultase, a cadea de favor entre o desexo do promotor (aprobación dos estudos ambientais) e condescendencia da consultora para o afianzamento do cliente.

Cal é a maior preocupación que debera xerarnos o Proxecto Gama? Chegarán os seus efectos á ría de Arousa e á súa produción marisqueira?

Creo que, como sociedade, unha das maiores preocupacións que podemos ter é que as masas de auga foron abordadas individualmente e non baixo o principio de continuidade fluvial, co que non sen teñen en conta as potenciais repercusións físico-químicas, ecolóxicas e socioeconómicas encadeadas.

Por poñer un exemplo, a difusión da pluma de calor da vertedura e o seu potencial efecto eutrofizante polo río e polo encoro require dunha modelización máis rigorosa que recolla o amplo abano de condicións ambientais que envolven un río. Dito doutro xeito, a obtención duns resultados baseados en información discreta (puntual ou de tramo) e non espacializada (continua) é un problema grave.

Se miramos cara a ría, o impacto que poida causar a potencial instalación da industria será asíncrono, co que os seus efectos notaríanse moitos anos despois da posta en marcha. Se ben non se pode establecer unha relación directa nin de causalidade exclusiva, a problemática

dos bivalvos (p. e., ameixas) na industria marisqueira da ría de Arousa está xerada por diversas presións interactivas (entre elas, a sobreexplotación). Nelas, os encoros xogan un papel importante pola súa capacidade de regulación e alteración dos bioritmos do río, pero tamén o seu estado ecolóxico, o cal non apunta que mellore coa chegada de Greenfiber. En suma, rías, esteiros, marismas e outras xeofomas de contacto río-mar actúan como límites de deposición das substancias arrastradas polo río co paso dos anos.

No teu texto tamén dedicas unha parte ás plantacións de eucalipto, un dos principais insumos do Proxecto Gama. O informe do CCG desmente os anuncios da empresa e asegura que non sería posible abastecer a fábrica sen incrementar a extensión do cultivo. Debérase falar máis dos impactos hidrolóxicos destas árbores?

Os insumos do proxecto Gama (eucaliptos) inducen a un cambio nas estruturas de produción do territorio galego, que terá implicacións directas sobre os usos do solo e a dispoñibilidade do recurso auga. Investigadores da Universidade do País Vasco publicaron no ano 2020 un detallado informe onde analizaron os efectos ambientais do eucalipto a partir da revisión de 248 artigos científicos publicados entre 1982 e 2019, dos cales 40 pertencen a traballos de Galicia. Os resultados do impacto dos eucaliptos sobre a hidroloxía e os ríos foron claros: os caudais de estiaxe sufrían un “empeoramento moderado” e a ecoloxía do río (vida acuática, descomposición da follada, materia orgánica e nutrientes etc.) un “forte empeoramento”. Diversas investigacións desenvolvidas en Chile e Portugal en ambientes similares ao galego tamén alertaron dun descenso dos caudais de estiaxe entre un 15-20 %.

Se tiveses que facer unha proxección de futuro, que dirías que acontecerá con Greenfiber? Xudicializárase a tramitación? Imaxinas a macrocelulosa en funcionamento?

Pregunta complexa de responder. Durante todo este proceso tiven sempre dous pensamentos, un como investigador encargado de avaliar o impacto hidrolóxico do proxecto Gama para o CCG, e outra como cidadán que observaba o proceso de deriva social e política que foi adoptando a cuestión. No primeiro caso, paréceme imposible que a Administración aprobe o proxecto. Non hai forma de xustificalo porque o impacto ambiental e territorial é elevadísimo. Baixo a visión de cidadán, penso que a Xunta de Galicia vai tirar para diante ata o final. Creo que é tan palpable que o proxecto carece de rigor en moitas partes dos documentos ambientais, que xa debería ser motivo para non seguir adiante unha vez analizados ou visto o informe do CCG. Dado que iso non se fixo, entendo que a intención é ir con todo. E aquí tal vez entre en xogo a parte máis política. Unha opción é que se force a que sexa o Goberno central quen tome a decisión final. Outra, que tanto Xunta como Goberno central tiren para adiante e entón finalice nun proceso de xudicialización, o cal nos conduce a un desenlace moi incerto.

En canto se imaxino a planta de celulosa funcionando, si, vexo que pode ser unha realidade. A teimosía política está rexida por outras normas que responde a intereses e farán todo o necesario para logralos.